

అరణ్యపర్వము - జ్ఞానప్రథము

విఘ్నేశ్వర ధ్యానమ్

నమస్తే గణనాథాయ గణానాం పతయే నమః ।
భక్తిప్రియాయ దేవేశ భక్తేభ్యః సుఖదాయక ॥

శ్రీనివాస ధ్యానమ్

అనన్తవేదసంవేద్యం నిర్దోషం గుణసాగరమ్ ।
అతీన్ద్రియం నిత్యముక్తం శ్రీనివాసం భజేనిశమ్ ॥

శ్రీకృష్ణ ధ్యానమ్

వందే నవఘనశ్యామం పీతకాశేయవాససమ్ ।
సానన్దం సున్దరం శుద్ధం శ్రీకృష్ణం ప్రకృతేః పరమ్ ॥

వ్యాస ధ్యానమ్

వేదవ్యాసం స్వాత్మరూపం సత్యసన్దం పరాయణమ్ ।
శాన్తం జితేన్ద్రియక్రోధం సశిష్యం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

అథ సంకల్పః

శ్రీమదాదివరాహక్షేత్రే, విరాజమానస్య, జగద్రక్షణార్థమవతీర్ణస్య, శ్రీమదఖి-
లాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామినః,
పరిపూర్ణానుగ్రహేణ, సర్వేషాం, భక్తజనానామ్, ఆధివ్యాధినివృత్తిద్వారా,
ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం, సర్వారిష్టనివృత్తిద్వారా సకలశ్రేయోఽ-
భివృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్య, చతుర్విధ, పురుషార్థసిద్ధ్యర్థం,
సమస్తపాపక్షయార్థం, శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం శ్రీమన్మహాభారతే, వనపర్వణి,
యథాశక్తి, ద్విపంచాశత్తతమోధ్యాయాంతర్గత, శ్లోకపారాయణం,
ఆచార్యముఖేన కరిష్యామహే.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణీ నమః

అథ ద్విపంచాశత్తతమోఽధ్యాయః

జనమేజయ ఉవాచ

అస్త్రహేతోర్గతే పార్థే శక్రలోకం మహాత్మని ।
యుధిష్ఠిరప్రభృతయః కిమకుర్వత పాండవాః ॥ 52-1॥

వైశంపాయన ఉవాచ

అస్త్రహేతోర్గతే పార్థే శక్రలోకం మహాత్మని ।
అవసన్ కృష్ణయా సార్థం కామ్యుకే భరతర్షభాః ॥ 52-2॥

తతః కదాచిదేకాంతే వివిక్తే ఇవ శాద్వలే ।
దుఃఖార్తా భరతశ్రేష్ఠా నిషేదుః సహ కృష్ణయా ॥ 52-3॥

ధనంజయం శోచమానాః సాశ్రుకంఠాః సుదుఃఖితాః ।
తద్వియోగార్దితాన్ సర్వాన్ శోకః సమభిపుష్ణవే ॥ 52-4॥

ధనంజయవియోగాచ్చ రాజ్యభ్రంశాచ్చ దుఃఖితాః ।
అథ భీమో మహాబాహుః యుధిష్ఠిరనుభాషత ॥ 52-5॥

నిదేశాత్ తే మహారాజ గతోఽసౌ భరతర్షభః ।
అర్జునః పాండుపుత్రాణాం యస్మిన్ ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః ॥ 52-6॥

యస్మిన్ వినష్టే పాంచాలాః సహ పుత్రైస్తథా వయమ్ ।
సాత్యకిర్వాసుదేవశ్చ వినశ్యేయుర్న సంశయాః ॥ 52-7॥

యోఽసౌ గచ్ఛతి ధర్మాత్మా బహూన్ క్లేశాన్ విచింతయన్ ।
భవన్నియోగాద్ బీభత్సుః తతో దుఃఖతరం ను కిమ్ ॥ 52-8॥

యస్య బాహూ సమాశ్రిత్య వయం సర్వే మహాత్మనః ।
మన్యామహే జితానాజౌ పరాన్ ప్రాప్తాం చ మేదినీమ్ ॥ 52-9॥

యస్య ప్రభావాన్న మయా సభానుధ్యే ధనుష్కతః ।
నీతా లోకమముం సర్వే ధార్తరాష్ట్రాః ససౌబలాః ॥ 52-10॥

తే వయం బాహుబలినః క్రోధముత్థితమాత్మనః ।
సహామహే భవన్మూలం వాసుదేవేన పాలితాః ॥ 52-11॥

వయా హి సహ కృష్ణేన హత్వా కర్ణముఖాన్పరాన్ ।
స్వబాహువిజితాం కృత్వాం ప్రశాధీనాం వసుంధరామ్ ॥ 52-12॥

భవతో ద్యూతదోషేణ సర్వేవయముపప్లుతాః ।
అహీనపౌరుషో బాలాః బలిభిర్బలవత్తరాః ॥ 52-13॥

క్షాత్రం ధర్మం మహారాజ త్వమవేక్షితుమర్హసి ।
న హి ధర్మో మహారాజ క్షత్రియస్య వనాశ్రయః ॥ 52-14॥

రాజ్యమేవ పరం ధర్మం క్షత్రియస్య విదుర్బుధాః ।
స క్షత్రధర్మవిద్ రాజా మా ధర్మాన్నీనశః పథః ॥ 52-15॥

ప్రాగ్ ద్వాదశసమా రాజన్ ధార్తరాష్ట్రాన్ ససాబలాన్ ।
నివర్త్య చ వనాత్ పార్థమ్ ఆనాయ్య చ జనార్దనమ్ ॥ 52-16॥

వ్యూఢానీకాన్ మహారాజ జవేనైవ మహామతే ।
ధార్తరాష్ట్రానముం లోకం గమయామి విశాంపతే ॥ 52-17॥

సర్వానహం హనిష్యామి ధార్తరాష్ట్రాన్ ససాబలాన్ ।
దుర్యోధనం చ కర్ణం చ యో వాన్యః ప్రతియోత్స్యతే ॥ 52-18॥

మయా ప్రశమితే పశ్చాత్ త్వమేష్యసి వనాత్ పునః ।
ఏవం కృతే న తే దోషాః భవిష్యతి విశాంపతే ॥ 52-19॥

యజ్ఞైశ్చ వివిధైస్తాత కృతం పాపమరిందమ ।
అవధూయ మహారాజ గచ్ఛేను స్వర్గముత్తమమ్ ॥ 52-20॥

ఏవమేతద్ భవేద్ రాజాన్ యది రాజా న బాలిశః ।
అస్మాకం దీర్ఘసూత్రః స్యాద్ భవాన్ ధర్మపరాయణః ॥ 52-21॥

నికృత్యా నికృతిప్రజ్ఞాః హంతవ్యా ఇతి నిశ్చయః ।
న హి నైకృతికం హత్వా నికృత్యా పాపముచ్యతే ॥ 52-22॥

తథా భారత ధర్మేషు ధర్మజ్ఞైరిహ దృశ్యతే ।
అహోరాత్రం మహారాజ తుల్యం సంవత్సరేణ హ ॥ 52-23॥

తథైవ వేదవచనం శ్రూయతే నిత్యదా విభో ।
సంవత్సరో మహారాజ పూర్ణో భవతి కృచ్ఛతః ॥ 52-24॥

యది వేదాః ప్రమాణాస్తే దివసాదూర్వమచ్యుత ।
త్రయోదశ సమాః కాలః జ్ఞాయతాం పరినిష్ఠితః ॥ 52-25॥

కాలో దుర్యోధనం హంతుం సానుబంధమరిందమ ।
ఏకాగ్రాం పృథివీం సర్వాం పురా రాజన్ కరోతి సః ॥ 52-26॥

ద్యూతప్రియేణ రాజేంద్ర తథా తద్ భవతా కృతమ్ ।
ప్రాయేణాజ్ఞాతచర్యాయాం వయం సర్వే నిపాతితాః ॥ 52-27॥

న తం దేశం ప్రపశ్యామి యత్ర సోఽస్మాన్ సుదుర్జనః ।
న విజ్ఞాస్యతి దుష్టాత్మా చారైరితి సుయోధనః ॥ 52-28॥

అధిగమ్య చ సర్వాన్ నః వనవాసమిమం తతః ।
ప్రవ్రాజయిష్యతి పునః నికృత్యాధమపూరుషః ॥ 52-29॥

యద్యస్మానభిగచ్ఛేత పాపః స హి కథంచన ।
అజ్ఞాతచర్యాముత్తీర్ణాన్ దృష్ట్వా చ పునరాహ్వాయేత్ ॥ 52-30॥

ద్యూతేన తే మహారాజ పునర్ద్యూతమవర్తత ।
భవాంశ్చ పునరాహూతః ద్యూతే నైవాపనేష్యతి ॥ 52-31॥

స తథాక్షేషు కుశలః నిశ్చితో గతచేతనః ।
చరిష్యసి మహారాజ వనేషు వసతీః పునః ॥ 52-32॥

యద్యస్మాన్ సుమహారాజ కృపణాన్ కర్తుమర్హసి ।
యావజ్జీవమవేక్షస్వ వేదధర్మాంశ్చ కృత్స్నశః ॥ ॥52-33॥

నికృత్యా నికృతిప్రజ్ఞః హంతవ్య ఇతి నిశ్చయః ।
అనుజ్ఞాతస్త్వయా గత్వా యావచ్ఛక్తి సుయోధనమ్ ॥ ॥52-34॥

యధైవ కక్షముత్స్పృష్టః దహేదనిలసారథిః ।
హనిష్యామి తథా మందమ్ అనుజానాతు మే భవాన్ ॥ ॥52-35॥

వైశంపాయన ఉవాచ

ఏవం బ్రువాణం భీమం తు ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరః ।
ఉవాచ సాంత్యయన్ రాజా మూర్ఖ్యుసామ్రూయ పాండవమ్ ॥ ॥52-36॥

అసశయం మహాబాహో హనిష్యసి సుయోధనమ్ ।
వర్షాత్ త్రయోదశాదూర్ష్యం సహ గాండీవధన్వనా ॥ ॥52-37॥

యత్ త్వమాభాషసే పార్థ ప్రాప్తః కాల ఇతి ప్రభో ।
అన్యతం నోత్సహే వక్తుం న హ్యేతన్మమ విద్యతే ॥ ॥52-38॥

అంతరేణాపి కౌంతేయ నికృతిం పాపనిశ్చయమ్ ।
హంతా త్వమసి దుర్ధర్ష సానుబంధం సుయోధనమ్ ॥ ॥52-39॥

ఏవం బ్రువతి భీమం తు ధర్మరాజే యుధిష్ఠిరే ।
ఆజగామ మహాభాగో బృహదశ్వో మహాన్పషిః ॥ ॥52-40॥

తమభిప్రేక్ష్య ధర్మాత్మా సంప్రాప్తం ధర్మచారిణమ్ ।
శాస్త్రవన్మధుసర్కేణ పూజయామాస ధర్మరాట్ ॥ ॥52-41॥

ఆశ్వస్తం చైనమాసీనమ్ ఉపాసీనో యుధిష్ఠిరః ।
అభిప్రేక్ష్య మహాబాహుః కృపణం బహ్వాభాషత ॥ ॥52-42॥

అక్షద్యూతే చ భగవన్ ధనం రాజ్యం చ మే హృతమ్ ।
ఆహూయ నికృతిప్రజ్ఞైః కిత్వైరక్షకోవిదైః ॥ ॥52-43॥

అనక్షజ్ఞస్య హి సతః నికృత్యా పాపనిశ్చయైః ।

భార్యా చ మే సభాం నీతా ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ ॥ 52-44॥

పునర్ద్వితేన మాం జిత్వా వనవాసాం సుదారుణమ్ ।

ప్రావ్రాజయన్ మహారణ్యమ్ అజినైః పరివారితమ్ ॥ 52-45॥

అహం వనే దుర్వసతీః వసన్ పరమదుఃఖితః ।

అక్షద్యూతాధికారే చ గిరః శృణ్వన్ సుదారుణాః ॥ 52-46॥

ఆర్తానాం సుహృదాం వాచః ద్యూతప్రభృతి శంసతామ్ ।

అహం హృది శ్రితాః స్మృత్వా సర్వరాత్రీర్విచింతయన్ ॥ 52-47॥

యస్మింశ్చైవ సమస్తానాం ప్రాణా గాండీవధన్వని ।

వినా మహాత్మనా తేన గతసత్త్వ ఇవాభవమ్ ॥ 52-48॥

కదా ద్రక్ష్యామి బీభత్సుం కృతాస్త్రం పునరాగతమ్ ।

ప్రియవాదినమక్షుద్రం దయాయుక్తమతంద్రితః ॥ 52-49॥

అస్తిరాజా మయా కశ్చిద్ అల్పభాగ్యతరో భువి ।

భవతా దృష్టపూర్వో వా శ్రుతపూర్వోఽపి ఓవా క్వచిత్ ।

న మత్తో దుఃఖితతరః పుమానస్తీతి మే మతిః ॥ 52-50॥

బృహదశ్వ ఉవాచ

యద్ బ్రవీషి మహారాజ న మత్తో విద్యతే క్వచిత్ ।

అల్పభాగ్యతరః కశ్చిత్ పుమానస్తీతి పాండవ ॥ 52-51॥

అత్ర తే వర్ణయిష్యామి యది శుశ్రూషసేఽనఘ ।

యస్యత్తో దుఃఖితతరః రాజాఽఽసీత్ పృథివీపతే ॥ 52-52॥

వైశంపాయన ఉవాచ

అథైనమబ్రవీద్ రాజా బ్రవీతు భగవానితి ।

ఇమామవస్థాం సంప్రాప్తం శ్రోతుమిచ్ఛామి పార్థివమ్ ॥ 52-53॥

బృహదశ్వ ఉవాచ

శృణు రాజన్నవహితః సహ భ్రాతృభిరచ్యుత ।
యస్త్వత్తో దుఃఖితతరో రాజాఽఽసీత్ పృథివీపతే ॥ 52-54॥

నిషధేషు మహీపాలః వీరసేన ఇతి శ్రుతః ।
తస్య పుత్రోఽభవన్నామ్నా నలో ధర్మార్తకోవిదః ॥ 52-55॥

స నికృత్యా జితో రాజా పుష్కరేణేతి నః శ్రుతమ్ ।
వనవాసం సుదుఃఖార్తః భార్యయా న్యవసత్ సహ ॥ 52-56॥

న తస్య దాసా న రథః న భ్రాతా న చ భాంధవాః ।
వనే నివసతో రాజన్ శిష్యంతే స్మ కదాచన ॥ 52-57॥

భవాన్ హి సంవృతో వీరైః భ్రాతృభిర్దేవసంమితైః ।
బ్రహ్మకల్పైర్ద్విజాగ్ర్యైశ్చ తస్మాన్నార్హసి శోచితుమ్ ॥ 52-58॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ

విస్తరేణాహమిచ్ఛామి నలస్య సుమహాత్మనః ।
చరితం వదతాం శ్రేష్ఠ తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ 52-59॥

ఇతి శ్రీమన్మహాభారతే వనపర్వాంతర్గత నలోపాఖ్యానపర్వణి
ద్విపంచాశత్తతమోఽధ్యాయః ॥52॥

శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామివారి గోవిందనామావళి

అథ క్షమాప్తార్థనా

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ లోకక్షేమప్రార్థనా

స్వస్తిప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేనమార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్చుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవన్తు ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రీయఃకాంతాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥

